

Un novel·la sobre els ideals i els fracassos amb el Titanic com a metàfora

El Titanic, el vaixell de més fama de tota la història de la humanitat, ha estat motiu de tota mena de rumor, mite, història i camàndula des que es va enfonsar en el seu primer i únic viatge. Potser no paga la pena explicar el que gairebé tothom sap: que el Titanic era el vaixell més gran de la seva època, que era "infonsable", un transatlàntic de luxe que de bones a primeres va fer figa quan va xocar contra un iceberg. I el mite va néixer, sobretot quan el casc del Titanic va tocar el fons marí amb 1.500 cadàvers dins seu. Després d'anys de viure i alimentar el mite amb el record dels supervivents, que es van morint de vells, fa pocs anys que es van rodar imatges submarines del Titanic i se'n van recuperar objectes: vaixelles, joies... A poc a poc neixia el mite de la maledicció del Titanic, o la necessitat que els morts tenen de descansar en pau (com la mòmia de Tutankamon o el negre de Banyoles).

Així mateix, el Titanic ha servit d'inspiració per a tota mena de creacions. Si més no, aquests dies als Estats Units d'Amèrica s'han estrenat una pel·lícula i un musical, s'ha inaugurat una exposició i s'ha editat un llibre de cuina sobre les receptes del restaurant del vaixell. I ara em ve al cap *The Sinking of the Titanic*, del músic britànic Gavin Bryars, que durant força anys ha fet i refet aquesta composició a partir del mite que el Titanic s'enfonsava mentre l'orquestra anava tocant, perquè el personal —passatgers i tripulació— es calmés. La llegenda diu que el Titanic va naufragar, el 15 d'abril de 1912, a mitjanit, mentre l'orquestra tocava una peça de Händel, un salm.

A partir d'aquesta llegenda: l'orquestra tocant fins que el Titanic es va enfonsar, Erik Fosnes Hansen ha bastit *Salm al final del viatge*, una novel·la que explica, amb el teló de fons de l'única travessia del transatlàntic, la vida dels músics de l'orquestra. Vides imaginades, presentades com a metàfora del final d'una època, ja sigui la *belle époque* o,

com assegura l'esmentat Gavin Bryars: "El segle XX comença amb l'enfonsament del Titanic".

A la novel·la l'orquestra és formada per set músics, procedents de llocs tan diversos com Londres, Sant Petersburg, Dublín, París, Viena, Roma i un d'origen desconegut. De tots ells, n'és explicada la història de cinc, a partir d'anècdotes que ocorren des que el 10 d'abril de 1912 el Titanic era a punt de salpar fins que es va enfonsar.

La vida imaginada d'aquests cinc músics presenta una visió calidoscòpica d'una època passada: un fill deixat a Anglaterra mentre els pares treballen a l'Índia britànica, ja orfe, pateix un canvi de caràcter que el fa passar dels estudis de medicina als de música; un exiliat força malalt i sense gaire caràcter que va haver de sortir per cames de la Rússia imperial per formar part d'una banda de lladres; un nen prodigi de la música manipulat per pares i reis, que fugí d'Alemanya, dels concerts i les lloances de la burgesia cap a París, per aprendre música i aprendre què és la vida; un jovenet vienès que fugí del país per no entendre que tot té un sentit, fins i tot el pas de l'adolescència a la maduresa; i un jove titellaire que té estranyes visions que el duen a veure la fi del Titanic.

Aquestes cinc persones, que podem considerar més o menys fracassades a partir dels ideals que tenien i de l'evolució de la seva vida, acaben convergint en l'orquestra del Titanic. Cinc visions que suposen una metàfora d'una Europa que sofreix un canvi global en passar d'una època a una altra, una època que acaba amb determinades maneres *velles* d'entendre la vida. Així mateix, les històries de *Salm al final del viatge*, i la mateixa novel·la, es poden veure com un "homenatge a l'esforç inútil" (ho diu a la contraportada), a qui té grans expectatives a la vida i que acaba fracassant, als idealistes que no entenen què és aquest món i que pas-

Salm al final del viatge

Erik Fosnes Hansen
Empúries, Barcelona

sen dels anhels a la realitat com qui passa de la vida a la mort. Podria haver estat una "novel·la pedagògica", però és la història metàforica de molts ideals que acaben per convertir en malsons somnis que només poden tenir un únic despertar, com la trista història del Titanic: els ideals acaben superats per la trista realitat. Una realitat sols formada per tot un cúmul de despropòsits i de fatals coincidències.

Com assegura un arquitecte naval que ha col·laborat en les darreres investigacions sobre per què es va enfonsar el vaixell: "El Titanic va ser una veritable víctima aquella nit. Tot allò que podia anar malament, va passar". També algunes vides són així. Les històries de *Salm al final del viatge* en són una mostra.

■ M.B.